

[Arvio Maailmankirjat.net:ssä](#)

Stephenie Meyer: *Vieras* (1-4) | Maailmankirjat

Maailmankirjat julkasee neljän artikkelin sarjan maailman myydyimpien kirjailijoiden joukkon nousseen Stephenie Meyerin romaanista *Vieras* (*The Host*, 2009). Kyse on tyttökulttuuriin, näkymättämyys -kokemuksiin, sielun ja ruumiin ristiriitaan perehtyneen kirjallisuudenopiskelijoiden lukupiirin lopputöistä.

Venla Lintunen: Muukalaista rakkautta

Stephenie Meyerin romaanin *Vieras* keskeisenä hahmona on Vaeltaja, joka kuuluu monia rotuja valloittaneeseen loisrotuun, sieluihin. Sielut ottavat isäntäeliöidensä ruumiit valtaan menemällä näiden aivoihin: ne sanovat tekevänsä näin vain tehdäkseen näiden maailmoista parempia. Tavoitteen saavuttaakseen he kuitenkin joutuvat harjoittamaan väkivaltaa: etenkin jotkut aikuiset ihmisyksilöt ovat todella vaikeasti hallittavissa.

Romaanin toinen päähenkilö on Vaeltajan ihmisruumis, Melanie, on eräs näistä vaikeasti kontrolloitavista ihmismielistä: Melanien jatkuvat unelmat poikaystävästään Jaredista saavat Vaeltajankin rakastumaan samaan mieheen, mikä hämmentää tätä varsin paljon. Vael miettiikin, korvako ihmisten tunne-elämän voimakkuus jollain tavalla heidän elämänsä lyhyttä: sielut ovat myös tuntevia olentoja, mutta missään aiemmassa maailmassa isäntälajin vaistot tai tunteet eivät ole yhtä voimakkaasti vaikuttaneet Vaelin omaan ajatteluun. Yhteisen rakkauden myötä Melanie ja Vael alkavat vähitellen ystäväystyä, ja niin tuo kahden naismielen jakama ruumis löytää tiensä kapinallisen ihmisyyteen ja Jaredin luokse.

Sielu on kuitenkin muukalainen ihmisten keskellä: esimerkiksi Melanien rakastama Jared on pitkään hyvin epäluuloinen Vaelia kohtaan.

”Tietenkään ihmiset eivät pitäneet minusta. He eivät voineet, enhän minä ollut heikäläinen”, minäkertoja Vael kertoo (s 293). ”Jamie piti minusta, mutta se oli vain jonkinlainen outo kemiallinen reaktio, kaikkea muuta kuin järjellinen. Jeb piti minusta, mutta Jeb olikin hullu. Muilla ei ollut kumpaakaan syytä.”

Vaelin mainitsema Jamie on Melanien pikkuveli, joka on vielä hyvin nuori; Jeb puolestaan kapinallisten yhteisön johtohahmo ja Melanien setä. Vaelin sanoista ehkä voidaankin päätellä, että hän ei pidä kumpaakaan tavallisena ihmisenä. Simone de Beauvoirin termein (1949:12) sekä Jeb, Jamie että Vael ovat kaikki eräällä tavalla Toisia: Jeb siksi, että on aiemmin ollut ihmisyyteen laitamalla; Jamie siksi että on niin nuori; Vael itse puolestaan siksi, että on kokonaan eri laji. Jebin asema on kuitenkin muuttunut sielujen vallattua maapallon: hän on alun perin löytänyt kapinallisen yhteisön asuinpaikkana toimivan luolaston, ja on siksi niin korkealla yhteisön hierakiassa. Jebin asemalla on oikeastaan hyvin suuri merkitys yhdistyneelle Vael-Melanielle, sillä ilman tämän suojelusta Vael olisi todennäköisesti leikattu väärällä tavalla ulos Melanien aivoista: tällöin molemmat olisivat hyvin luultavasti kuolleet.

Jebin suhde Melanieen ja Vaeliin on varsin erikoinen: Melanien muistoissa Jeb-setä mainitaan vain erikoisena, melkein päi mielenvikaisena henkilönä. Läheisen suhteen syntyminen ei siis selity ainakaan aiemman sukulaisuussuhteen perusteella, etenkin, kun kukaan ei vaikuta aluksi edes uskovan Melanien mielen olevan yhä hengissä. Toisaalta yhteisönsä johtohahmona hän saattaa ajatella myös yhteistä hyvää: hän on älykäs mies, joka saattaa jo melko pian nähdä, miten hyödyllinen Vael heille voisi myöhemmin olla. Pian hyötyajattelun kuitenkin taitaa korvata aito välittäminen ja kiinnostus: osa Jebin suunnitelmista todella edistääkin Vaelin sopeutumista yhteisöön.

Jeb mahdollistaa osaltaan myös sen, että Melanien pikkuveli Jamie pääsee tutustumaan Vaeliin. Osaltaan tämänkin ratkaisun voidaan ajatella olevan varsin ovela: Jamielle Vael alkaa ensimmäisenä todella kertoa sieluista ja Melaniesta. Jamie on ihanteellisen pikkuveljen figuuri: hän jopa ymmärtää, etteivät Melanie ja Vael ole yksi ja sama, vaan tietyllä tavalla pitää molempia rakkaina isosisarina. Monesti pikkuveljiä saatetaan kuvailla mustasukkaisiksi tai ärsyttäväksi, mutta Jamie ymmärtää Melanien rakkauden Jarediin – ja näyttää ainakin romaanin alkupuolella toivovan, että Vael-Melanie ja Jared löytäisivät yhteisen sävelen. Jamie on koko ajan Vaelin turvana, melkein päi jumaloi tätä. Tunne on kuitenkin molemminpuolinen, sillä myös Vael välittää pojasta hyvin paljon, ja pelastaa jossain vaiheessa tämän hengenkin.

Anna Anttilan väitöskirjan (2009) mukaan usein juuri aikuiset määrittelevät, mikä on lapsille hyväksi. Vael ei ole enää lapsi – Melanie-ruumis on 20-vuotias, ja Vael itse on kokenut jo useita valloitetuista maailmoista ja elämiä – mutta Jeb tuntuu romaanissa ottavan aikuisen roolin suhteessa häneen. Hän luulee tietävänsä, mikä Vaelille on parasta:

“Vaikka en varsinaisesti missään vaiheessa suostunut, minusta tuli opettaja, kuten Jeb oli halunnut.” Jo saman sivun loppupuolella lukija voi päätellä, että Jeb tosiaan tiesi, mitä teki: ”Huomasin muutoksen ensimmäistä kertaa sen illan jälkeisenä aamuna, jolloin olin vastannut päivällisellä tohtorin kysymyksiin; olin pimeässä kylpyhuoneessa pyykillä Trudyn, Lilyn ja Jamien kanssa. ‘Vael, antaisitko saippuan?’ kysyi Trudy vasemmalta puoleltani.”

Vähitellen Vael alkaa voittaa yhteisön jäsenten luottamusta, jäsen jäseneltä. Anttila mainitsee väitöskirjassaan Carol Shieldin romaanin, jonka kertoja muistaa lapsuudesta lähtien kammottavan tietämättömyyden ja sen, kuinka lapsille tarjoillaan vain pala maailmaa. Löydettyään tiensä piileskelevään ihmisyyhteisöön Vaelin rooli onkin aluksi juuri tällainen – hänen tietojensa esimerkiksi luolan reiteistä säädellään hyvin tarkasti. Sieluna hän onkin uhka yhteisön vallitsevalle järjestykselle, ja vasta osoittaututtuaan luottamuksen arvoiseksi hän saa yhteisön jäsenenä samat oikeudet kuin kaikki muutkin. Tietyllä tavalla voidaan ajatella, että Vael kehittyy tarinan aikana yhteisön näkökulmasta nuoruudesta aikuisuuteen, ja sosiaalistuu uuteen yhteisöön: hän ei juuri mielenlaadultaan muutu, mutta saa osoitettua kelpaavansa yhteisön jäseneksi.

Alkavaa yhteisymmärrystä kuitenkin uhkaa ruoanhakuretkeltä palaava Jared kumpaneineen: miehet järkyttyvät suuresti, kun tuosta heidän mielestään pahasta olenosta onkin tullut yhteisön jäsen. Miehet ovat kapinallisten yhteiskunnassa hallitseva, aktiivinen voima, ja juuri siksi heidän mielipiteellään on väliä. Naiset ovat kirjassa

suhteellisen passiivisia, eivätkä juuri osallistu ruoan hankintaan tai mihinkään vaarallisiin tehtäviin.

Ruoanhankkijoiden lisäksi yhteisön arvostetuimpiin jäseniin kuuluu myös yhteisön lääkäri. Kuitenkin juuri aggressio on eräs yhteisön kantavimmista voimista: vain se yhdistettynä sopivaan määrään harkintaa on pitänyt yhteisön hengissä niinkin kauan.

Jaredin lisäksi Vaelin aseman muutoksesta järkyttyy erityisen pahasti Kyle, Vaelin tukena olevan Ianin veli. Seuraava lainaus on sivuilta 299–300:

“Ota rauhallisesti, Kyle”, Walter sanoi heikolla äänellään.

Kyle ei ollut kuulevinaan. Hän tuli määrätietoisin askelin minua kohti, ja hänen silmänsä, yhtä kirkkaan koboltinsiniset kuin hänen veljellään, hehkuivat raivosta. Minä en silti kyennyt pitämään katsettani hänessä – se palasi kerran toisensa jälkeen Jaredin tummaan hahmoon ja yritti tulkita liian naamioimien kasvojen ilmettä.

Melanien rakkaus tulvahti minuun kuin padon läpi murtautuva järvi ja käänsi vielä enemmän huomioni pois raivostuneesta barbaarista, joka lähestyi minua nopeasti.

Katseeni tielle lipui Ian, joka siirtyi eteeni. Kurotin kaulaani sivuun, jotta näkisin Jaredin esteettömästi

“Kuule velipoika, täällä on tapahtunut muutoksia sillä aikaa kun olit poissa.”

Kyle pysähtyi kasvot epäuskosta velttoina. “Etsijöitäkö siis tuli?”

“Hän ei ole vaaraksi meille.”

Kyle kiristeli hampaitaan, ja näin sivusilmällä hänen työntävän kätensä taskuun.

Se sai minut vihdoinkin valppaaksi. Kyyristyin kauhusta asetta odottaen. Suustani ryöpsähti tukahtunut kuiskaus: “Ian, pois hänen tieltään.”

Ian ei vastannut pyyntöön. Yllätyin siitä, kuinka suurta levottomuutta se minussa herätti, kuinka hartaasti haluaisin, ettei hän vahingoittuisi. Se ei ollut samaa vaistomaista suojelunhalua, luihin ja ytimiin juurtunutta tarvetta suojella, jota tunsin Jamieta ja jopa Jaredia kohtaan. Tiesin vain, ettei Ian saisi vahingoittua yrittäessään suojella minua.”

Katkelmasta ilmenevät hyvin romaanin keskeisimmät jännitteet. Lisäksi Vaelin jakautunut kiintymys kahteen eri mieheen osoitetaan tässä katkelmassa ensimmäistä kertaa: Melanien vartalon mukana Vaelillekin tulleet tunteet ovat ristiriidassa sen kanssa, mitä Vael itse tuntee Iania kohtaan. Melanien tuntemukset kuvataan hyvin erilaisina kuin Vaelin omat: rakkauden kuvataan tulvahtavan häneen kuin padon läpi murtautuva jäävuori. Melaniesta johtuva rakkaus on kirjaimellisesti juurtunut Vael-Melanien ruumiiseen, ja on siten hyvin fyysinen tunne, kun taas Vaelin rakkaus Iania kohtaan on henkisempää. Kirjan loppupuolella selviää, että Iankin rakastaa nimenomaan Vaelia: hän

sanoo, että rakastaisi tätä, vaikka tämä olisi delfiini tai kukka. Ruumiillisen ja henkisen rakkauden ristiriita vastaa myös Anna Anttilan käsitystä tunteista:

“Tunteet liittyvät kiinteästi ruumiillisuuteen ja ihmisen suhteeseen ympäristöönsä. Tunteet ovat suhteellisia, suhteessa toisiin ilmeneviä ja yksittäisinä ilmiöinä vaikeasti verrattavissa objektiivisesti toisten subjektiivisiin tunteisiin.” (2009:138)

Romaanissa päästään tarkastelemaan tunteita kahden ajattelevan olennon näkökulmasta samassa kehossa, jolloin ruumiillisuuden vaikutus ilmenee selvästi: Vael rakastaa Melanien ruumiin vuoksi Jamieta ja Jaredia, ja vaikka aivan kirjan lopussa Vael saakin oman ruumiin, tuo rakkaus ei koskaan aivan kokonaan katoa. Melaniehen Vaelin rakkaus Iania kohtaan ei kuitenkaan siirry, ja Melanien ruumis yrittääkin harata vastaan silloin, kun Vael on liian läheisessä kanssakäymisessä Ianin kanssa.

Myös Ianin kiintymys ilmaistaan sivujen 299–300 katkelmassa selvästi: Ian haastaa ritaa jopa oman veljensä kanssa Vaelia suojellakseen. Tästä voidaan päätellä, että Ian todella välittää Vaelista: muuten hän tuskin olisi valmis satuttamaan toista itselleen läheistä ihmistä tämän vuoksi. Aivan katkelman jälkeen suurimpana uhkana Vaelille kuitenkin näyttytyy Kylen sijasta Jared, joka halu-aisi jopa ampua Vaelin. Jeb on kuitenkin onneksi tajunnut piilottaa kiväärin hyvään paikkaan ennen miesten paluuta, sillä hän on jo etukäteen arvannut näiden aggressiivisen reaktion: etenkin Kyle, mutta myös Jared, ovat jo aiemmin kirjassa uhanneet Vaelia fyysisesti. Vaikka kotiinpalavat miehet ovatkin yhteisölle tärkeitä, sen muut jäsenet ovat jopa valmiita ryhtymään heitä vastaan – he pitävät Vaelia jo yhtenä omistaan. Vael ei kuitenkaan kaipaa puolustusta:

“‘Ei’, minä onnistuin sopertamaan. ‘Ei, se ei ole oikein. Ei teidän pidä tapella toisianne vastaan. Te kaikki kuulutte tänne. Kuulutte yhteen. Ette saa tapella ainakaan minun takiani.’”

Tästä lainauksesta ilmenee Vaelin varsin altruistinen rakkaus: hän ei todellakaan halua muiden vahingoittuvan takiaan. Muiden estelyistä huolimatta Vael lähteekin juoksemaan pois, miettimään asioita omassa rauhassaan.

Myöhemminkin Vaelin epäitsekkyys ilmenee selvästi: Kyle yrittää sivun 377 tienoilla tappaa Vaelin hukuttamalla tämän virtaavaan, kiehuvaan veteen, ja saakin Vaelia pahasti pahoinpideltyä. Kamppailun kiihdyttyä Kyle on kuitenkin vaarassa itse pudota romahtavan kielekkeen mukana samaiseen virtaan.

Kaikesta huolimatta Vael kuitenkin haluaa pelastaa Kylen, vaikka Melanien ääni päässä käskee jättää miehen kuolemaan. Varsin monissa tarinoissa on samankaltainen asetelma, mutta “Vieraassa” sitä käytetään osoittamaan sielujen ja ihmisten erilaisuus: ihmiset nähdään tietyllä tavalla subjektiivisempina ja egoistisempina kuin sielut. Myöhemminkään Vael ei halua paljastaa, kuka häntä on vahingoittanut, vaan paikalle sattunut Ian kertoo tapahtumista muille, vaatien veljeään vastaamaan tekosistaan. Ihmisyhteisö ei kuitenkaan ole valmis tuomitsemaan Kylea, sillä Vael ei itse ole edes vaatinut mitään toimenpiteitä. Kuitenkin se, että Vael on pelastanut Kylen, vähentää jännitettä noiden kahden välillä. Vaelin vastustaminen kuvastaa hyvin sitä, millä tavalla ihmiset yleensäkin suhtautuvat uuteen ja vieraaseen: vasta ajan ja tutustumisen myötä pelko ja viha hälvenevät.

Anttilan mukaan varhaisnuoret käsittävät rakkauden ihmisoikeutena: nainen ei voi olla onnellinen ilman rakkautta ja parisuhdetta. Myös Meyerin romaanissa rakkaus on ihmisoikeus: Vael ei pidä itseään ihmisenä, vaan näkee rakkauden nimenomaan Melanien ja Jaredin oikeutena, minkä vuoksi kestääkin kauan, ennen kuin hän kykenee vastaamaan Ianin hellyydenosoituksiin. Romaanin loppupuolella Vael tekeekin päätöksen kertoa kapinallisryhmälle lajinsa suurimman salaisuuden, jotta Melanie saisi ruumiinsa takaisin. Itse hän haluaa sen sijaan kuolla kokonaan, jottei

veisi enää kenenkään muun ihmisen ruumista: toiselle planeetallekaan hän ei halua enää mennä, sillä hän kokee maapallon omaksi planeetakseen.

Anttilan mukaan varhaisnuoret uskovat sen oikean löytyvän hyvin läheltä, vähintäänkin samasta koulusta, ja tässä suhteessa Vael eroaa hyvin vahvasti nuorista, vaikka ihmisenä onkin vielä varsin nuori: Vael ehkä edustaakin jonkinlaista maailmankaikkeuden kansalaista, jolle jokainen uusi ruumis on kuin uusi matkakohde. Hän on kokenut lukemattomia planeetoita, mutta ei ole koskaan löytänyt miltään niistä planeetoista ketään sellaista, jonka vuoksi planeetalle kannattaisi jäädä toiseksi eliniäksi. Maapallolla hän kuitenkin rakastuu Ianiin, joka on vieläpä eri lajia kuin hän itse. Vaelin kokemus rakkaudesta on siis jopa päinvastaista varhaisnuorten rakkauskäsitykselle – oikeaa rakkautta saattaa joutua etsimään jopa usealta planeetalta ja toisen lajin piiristä.

Loppujen lopuksi sekä Vaelin ja Melanien tarinat kuitenkin päättyvät varsin onnellisesti. Vaelista on tullut kaikkien arvostama yhteisön jäsen, jota kukaan ei enää haluakaan menettää, ja jopa Kyle oppii ymmärtämään, ettei ketään voi tuomita pelkän lajin perusteella. Niinpä yhteisö päättääkin hankkia Vaelille sellaisen, joka on jo lähes syntymästään lähtien ollut sielun hallussa, jottei Vael enää uudestaan kokisi riistäneensä kenenkään toisen elämää.

Lähteet

ANTTILA, ANNA 2009: Leikin asia. Näkökulmia varhaisnuorten romanttiseen seurustelukulttuuriin. – Helsinki: Yliopistopaino.

DE BEAUVOUR, SIMONE 1949: Toinen sukupuoli. – Helsinki: Kirjayhtymä. Lyhenteen suomentanut Annikki Suni.